

סנהדרין כג

שווערד

1. שו"ע חושן משפט - סימן ז

(ז) אסור לאדם לדון למי שהוא אוהבו, אע"פ שאינו שושבינו ולא ריעו אשר כנפשו; ולא למי ששונאו, אע"פ שאינו אויב לו ולא מבקש רעתו... וי"א דכל שאינו אוהבו או שונאו ממש, מותר לדונו, ואינו אלא מדת חסידות להחמיר שלא לדונו. ולכן מותר להיות דיין כשזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד (ע"ל ריש סי' י"ג), כי כל אחד בורר לו אוהבו. וכל שכן שהרב יכול להיות דיין לתלמידו (מהרי"ק שורש ט"ז)...

2. שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן ג

בענין בעל דין שרוצה דוקא בזבל"א ולא בב"ד קבוע. כ"ה אדר א' תשל"ו. לרב אחד.
הנה ברור ופשוט שכל בע"ד יכול לומר שרוצה דוקא בזבל"א, וכמפורש בתוס' ורא"ש סנהדרין דף ה' ע"א דהא דמומחה לרבים תניא שדן אפילו יחידי שפירושו אפילו בעל כרחו וכמו כן למדו משם דסתם דיינים שדנין בשלשה הוא נמי שיכולין לדון אפילו בעל כרחם דהוא דוקא כשאינו רוצה לבא לב"ד כלל, אבל כשרוצה לבא לב"ד **אבל רוצה בזבל"א אין יכולין לכופו שילך לב"ד בלא זבל"א אף שהוא מומחה, ומסתבר דהוא אף לפני שלשה מומחין אין יכולין לכופו לדונו בעל כרחו** דהא לרש"י מומחה לרבים שדן יחידי הוא למ"ד דא"צ שלשה מקרא דבצדק תשפוט וגם עליו כתבו התוס' שאינו יכול לדון בע"כ אלא כשלא רצה כלל לילך לב"ד אף שלדידיה הוי מומחה אחד כמו שלשה מומחין, ודוחק לומר שבתוס' שמשמע שאף במומחה אינו יכול לכופו אלא כשאינו רוצה לבא כלל לפני ב"ד הוא רק לשיטתייהו שיחיד מומחה שתניא שדן הוא רק מתקנתא דרבנן דלכן לא תיקנו אלא בכה"ג שאין רוצה כלל לילך לב"ד דהי"ל לפרושי זה. וגם הרא"ש הא מפרש הברייתא לתרווייהו למאן דלית ליה עירוב פרשיות הוא מדאורייתא ולמאן דאית ליה עירוב פרשיות הוא מדרבנן ולא הזכיר שיהיה חלוק ביניהו לענין בע"כ אף כשרוצה לילך לב"ד דזבל"א אלמא דליכא חלוק ביניהם לדינא דלתרווייהו הוא מה שמסיק דכשרוצה בזבל"א אין יכולין לכופו וא"כ גם תלתא מומחין אין יכולין לכופו אלא כשאינו רוצה לילך לב"ד כלל. אבל לדינא אינו נוגע זה בדומננו ליכא דין מומחה שלכן לא שייך לדון כלל בזה כי כן איפסק גם בש"ע /חו"מ/ סימן ג' סעי' א'. ומשמע שליכא בזה חולק. ורק במומחה פליג הטור /חו"מ/ בסימן י"ג שהוא נגד אביו הרא"ש וכמעט כל הראשונים ועיי"ש בב"ח וצ"ע אבל בזמננו שליכא מומחה לכו"ע יכול לומר שרוצה לפני ב"ד דזבל"א.
והא דכתב הרמ"א דאם דיינים קבועים בעיר לא יכול לומר לא אדון לפניהם אלא בזה בורר היה זה רק בעיירות שבמדינותינו שהיו מתמנים מהעיר שאף הרב האב"ד לבדו נמי היה יכול לכופו מאחר שקבלוהו **אבל בנוא יארק ליכא דיינים קבועים שנתמנו מהעיר ובפרט שאיכא עוד אגודות וחבורות של רבנים שליכא אף מינוי מכל הרבנים שבעיר ולכן כשרוצה אחד מהן בזבל"א מוכרחין לילך בזבל"א דוקא.** יידו, משה פיינשטיין.

3. חדושי הר"ן על סנהדרין דף כג ע/א

א"ר יוחנן בערכאות שבסוריא. י"מ ערכאות שבסוריא הם הדיינין שאין יודעין דין תורה אלא שהם ממונים באותן המקומות שאינן בני תורה כפי אומד דעתם ומ"ה אמרינן שהוא פוסל דיינו של חבירו אע"פ שהוא בורר דיין אחד לעצמו לפי שאינו בדין שיבא לפני דיין שאינו יודע דין תורה, והאי פרושא לא נהיר דא"כ מאי טעמייהו דרבנן דפליגי עליה דר"מ דודאי מי שהוא מוחזק לנו שאינו יודע הדין פסול הוא ואין דינו דין כדאמרינן לקמן (כ"ב ב') גבי שלשה רועי בקר שהם פסולים א"ה כל תלתא דלא גמירי נמי אלמא מאן דלא גמיר פסול מדאורייתא, והא דמכשרינן בפ"ק שלשה הדיוטות היינו טעמא דסמכינן מן הסתם על ההוא טעמא דאמרינן לעיל אי אפשר דליכא ביניהו חד דגמיר, ועוד מאי טעמא דרבנן דאמרי לא כל הימנו שיפסול דיין שהמחוהו רבים עליהם ואי דיין זה פסול ואין דינו דין מה תועיל בטענה זו המחאת רבים עליהם הרי זה קשר רשעים ואינו מן המנין כדאמרינן לקמן (כ"ו א'), ולי נראה לקיים זה הפ"ל דטעמייהו דרבנן דאמרי דאינו יכול לפסול דיין שבירר חבירו משום דכיון דמירי במקומות שאינן בני תורה כל בני העיר קבלו על עצמן כל אותן שנתמנו להיות ערכיים שלא יוכלו לפסולן ומ"ה קאמרי רבנן לא כל הימנו לפסול דיין שהמחוהו רבים עליהם ואף על גב דלא גמירי דינא דאורייתא משום דהו להו כשלשה רועי בקר דלא גמירי דינא כלל דכשרים כדקבלו עלייהו ובהא מיתרצי כוליהו קושיי:

4. הרא"ש על סנהדרין פרק שלישי - סימן ב

מפני שיש חסרי דעת טועין בדברי רש"י ולמדן ממנו שהדיין יש לו להפך בזכות אותו שבירר ועומד במקומו לחפות בדברים אשר לא כדן ונהגו כמה אנשים לברור להם בעל תחבולות ונתליו בדברי רש"י שמשמע שיש לו להפך בזכותו. **וחלילה ותס לא דקדקו בדבריו** שכתב דסברי הרי אני ביררתי. כי הוא סובר כך שיהפך בזכותו יותר מבזכות האחר ומתוך זה ציית לדיניהו. **אבל הדיין עצמו חלילה לו למצוא סברא לזכותו אם לא שיראה לו דין גמור אבל אם היה יכול להטעות את חבירו לקבל סברתו אע"פ שהוא מסופק בה הרי זה בכלל מטה משפט** אבל מתוך שזה ביררו מבין דבריו לאשורו ואם יש לו שום צד זכות נושא ונותן עם חברו וכן עושה הדיין האחר לשני נמצא לא נשאר זכות נסתר ונעלם לשניהם והשלישי שומת משא ומתן של שניהם ומכריע ביניהם ויוצא הדין לאמתו.

5. טור חושן משפט סימן יג

איתמר בגמרא מתוך שזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושנים בוררין להן עוד שלישי יצא הדין לאמיתו **פירש"י** דצייתי בעלי דינין וסברי הרי אני ביררתי לי האחד ואם היה יכול להפך בזכותי היה מהפך והדיינין עצמן נוה להם להפך בזכות שניהם מפני שהם ביררו **ע"כ יראה מלשונו שהדיין יש להפך בזכות מי שבררו וכ"כ הרמ"ה ז"ל שיהא זה מהפך**

בזכותו של בעל דין שבררו וזה מהפך בזכותו של שני וא"א הרא"ש ז"ל כתב וז"ל לפי שיש חסרי הדעת טועים בדברי רש"י ולומדין ממנו שהדיין יש לו להפך בזכות מי שבררו ועמד במקומו להפך דברים אשר לא כדין ונהגו כמה אנשים לברור להם דיין בעל תחבולות ונתלים בדברי רש"י שמשמע שיש לו להפך בזכותו וחלילה וחס שלא זקדקו בדבריו שכתב דסברי הרי ביררתי שסובר כך שיהפך בזכותו יותר מבזכות האחר ומתוך כך צייתי לדיניהו אבל הדיין עצמו חלילה שיהפך למצא סברא לזכותו אם לא יראה לו דין גמור אבל אם היה יכול להטעות את חבריו שיקבל סברתו אף ע"פ שהוא מפוקפק בה הרי זה בכלל מטה משפט אבל דעת הרב ז"ל מתוך שזה ביררו מבין דבריו לאשורו ואם יש לו שום צד זכות נושא ונותן עם חבריו וכן עושה דיין השני למי שבררו ונמצא שלא ישאר שום צד זכות נעלם מעיני שניהם והשלישי שומע משא ומתן של שניהם ומכריע ביניהם ויוצא הדין לאמיתו.

6. שו"ע אורח חיים - סימן קע

(כ) נקיי הדעת שבירושלים לא היו מסובין בסעודה אא"כ יודעים מי מיסב עמהם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישב אצל עם הארץ בסעודה:

7. משנה ברורה סימן קע

(מב) לא היו מסובין וכו' - אפילו בסעודת מצוה [אחרונים] ועיין בבה"ל:

8. ביאור הלכה סימן קע ד"ה לא

לא היו מסובין וכו' - עיין במ"ב בשם אחרונים והוא נובע מספר מטה משה ולא ידעתי מקורו וגם אין העולם נזהרין בזה כלל ומהש"ס שיליהי פרק כיצד מברכין דאיתא שם דילמא אתי לאימשוכי בתרייהו ג"כ אין ראייה כלל להחמיר דאפשר דלא שייכא אלא בסעודת רשות משא"כ בסעודה שהיא של מצוה אפשר דע"ז שייך מה שאחז"ל מצוה בעידנא דעסיק בה מגני [מן היסורין] ומצלי [מן החטא]. ונ"ל שאפילו לדידיה אם יכול להיות תועלת ממה שהת"ח מיסב שמה כגון מה שנוהגין בזמנינו חבורה של מכניסי אורחים או של גמ"ח וכדומה שעושים סעודה בזמן המיוחד להם וממה שהת"ח יהיה אז ביניהם יתחזק עי"ז הדבר יותר ויותר אין שום חשש בדבר ואדרבה כבוד התורה הוא כשמצותיה מתחזקין. ועוד אפשר דאפילו לדידיה אינו אסור אא"כ יושב עמהם בחבורתם דגנאי הוא לו אבל כשהת"ח יושב בחבורה של איזה לומדים היושבים סביבו אף שבסעודה היא יש הרבה ע"ה ג"כ [או אפשר דה"ה כשיושב במקום מיוחד בפני עצמן] לית לן בה והכי דייק לשון הש"ס אא"כ יודעין מי מיסב עמהן דמשמע אצלם ממש וכפירש"י דגנאי לת"ח לישב אצל עה"א ...

9. תוספות רא"ש על סנהדרין דף כג/ב

אבל חד כבי תרי דלעלמא לא חזי. תימה הרי ג' רועי בקר דלעלמא לא חזו ופליגי, ונ"ל דאיכא למימר דשאני בין דין לעדות דלענין דין איפשר אע"ג דלא גמירי שיילי מאחריני:

10. שו"ע חושן משפט - סימן כח

(כד) מי שטוען שיש לו שני כיתי עדים, ואמרו הכת האחת שאינם יודעים כלום, לא הפסיד זכותו ומביא כת שנייה.

11. שו"ע חושן משפט - סימן קמ

(ד) טען שמעון שיש לו שטר שמכרה או נתנה לו בשטר, וגם שיש לו עדים שהחזיק שלש שנים, אומרים לו: קיים שטרך, אם יכול לקיימו, מוטב, וצריך לחזור אחריו לקיימו. ואם אי אפשר לקיימו, כגון שמתו העדים או הלכו למדינת הים, ואין מי שיכיר חתימתו, סומכין על עדי חזקה, וישבע היסת שלקחה. אבל אם ישנן לעדים לא תועיל לו חזקתו, וצריך שיבואו העדים: (ה) אם טען אח"כ: אבד השטר, אינו נאמן. וכן אם הביא השטר ונמצא בטל, נתבטלה נמי החזקה:

12. סמ"ע סימן קמ

אבל אם ישנן לעדים כו'. ולא דמי למה שכתב המחבר לעיל בסימן ע' סעיף ב' דאם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני דצריך ג"כ להביא העדים ואם לא באו נשבע ונפטר, דשאני התם דהפורע א"צ לפרוע בעדים, אלא לכתחילה אומרים ליה לברר דבריו כדי שלא יצטרך לישבע, ומהאי טעמא פסק המחבר שם כמ"ד דאפילו אם באו והכחישוהו פטור בהיסת דאמרינן דכל מילי דכדי לאו אדעתיה, **משא"כ בחזקה דאינה מועלת אלא אם כן אומר שטר היה לי ואבדתיהו והרי יש בידו שטר, משום הכי צריך לקיימו וק"ל** ...

13. נתיבות המשפט חידושים סימן קמ

(ה) אם ישנן לעדים. ולא דמי להא דסימן ע' סעיף ב' באומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני דאפילו לא באו עדים נשבע ונפטר, שאני התם דשם א"צ לברר רק לכתחילה כדי שלא יצטרך לישבע, ואפילו אם באו והכחישוהו פסק שם דפטור מטעם דמילי דכדי לא דכירי אינשי, **משא"כ חזקה דאינה מועלת רק כשטוען שאבד השטר**, וכשיש בידו השטר צריך לקיימו. ...